

Brev fra Kanada.

Naar jeg skriver til Dem her fra det fredelige, gamle Kanada, fra den smukke gammeldags By Quebec med sine Fæstningsmure, Kirker og Klostre paa Klippen omflydt af den prægtige St. Lawrence Flod, med Udsigt over den mægtige havlignende Strøm og ind over de franske Bønders vel-dyrkede Marker til de bagved liggende skovklædte Højder — saa er det, fordi der her for Tiden er et Par Spørgsmaal oppe af Betydning, ikke blot for Kanada, men for hele Verden.

Det ene er Spørgsmaalet om den herværende franske Nationalitet. Der er for Tiden en hel Del Strid om det franske Sprog ude i Nordvest-Territoriet. Det er en Selvfølge, at dette er blevet indført i Skolerne for de franske Halvblods og for Indianerne af de franske katholske Præster. Nu ville de indvandrede Skotter og Amerikanere overalt have Engelsk i Stedet. Biskop Tâche, som har store Fortjenester af Missionen og Civilisationen i det Hele taget i disse Egne, holder paa sine franske Skoler. Spørgsmaalet har sat en Del ondt Blod. I et Distrikt paa Grænsen af det franske og engelske Kanada have Franskmændene overfaldet nogle protestantiske Konventikler. Omvendt har der i det fælles Parlament for »The Dominion« hævet sig enkelte Røster for helt at afskaffe Franskmændenes Særrettigheder i Landet og gøre alt engelsk. Striden har imidlertid ikke saa forskrækkeligt meget at sige. Den

Brev fra Kanada.

Naar jeg skriver til Dem her fra det fredelige, gamle Kanada, fra den smukke gammeldags By Quebec med sine Fæstningsmure, Kirker og Klostre paa Klippen omflydt af den prægtige St. Lawrence Flod, med Udsigt over den mægtige havlignende Strøm og ind over de franske Bønders vel-dyrkede Marker til de bagved liggende skovklædte Højder — saa er det, fordi der her for Tiden er et Par Spørgsmaal oppe af Betydning, ikke blot for Kanada, men for hele Verden.

Det ene er Spørgsmaalet om den herværende franske Nationalitet. Der er for Tiden en hel Del Strid om det franske Sprog ude i Nordvest-Territoriet. Det er en Selvfølge, at dette er blevet indført i Skolerne for de franske Halvblods og for Indianerne af de franske katholske Præster. Nu ville de indvandrede Skotter og Amerikanere overalt have Engelsk i Stedet. Biskop Tâche, som har store Fortjenester af Missionen og Civilisationen i det Hele taget i disse Egne, holder paa sine franske Skoler. Spørgsmaalet har sat en Del ondt Blod. I et Distrikt paa Grænsen af det franske og engelske Kanada have Franskmændene overfaldet nogle protestantiske Konventikler. Omvendt har der i det fælles Parlament for »The Dominion« hævet sig enkelte Røster for helt at afskaffe Franskmændenes Særrettigheder i Landet og gøre alt engelsk. Striden har imidlertid ikke saa forskrækkeligt meget at sige. Den

franske Nationalitet staar her i det Hele fast og uanfægtelig, og den lokale Strid i Nordvest-Territoriet er ogsaa allerede afgjort derhen, at Retten til at tale Fransk for Domstolene og i Legislaturen bevares, og at Skolespørgsmaalet, som nødvendigt er, overlades til den lokale lovgivende Magt.

Men selve den franske Nationalitet her er meget interessant at betragte. Den er fransk, og dog er den aldeles forskellig fra Folk og Kultur i Frankrig. Nu, da jeg ser den, forstaar jeg mine konservative og kirkelige Venner i Frankrig, som Aar tilbage fortalte mig, at de, naar det gik for vidt med Demokrati og Gudløshed i Frankrig, vilde trække sig tilbage til Kanada, hvor der var et ganske anderledes Samfund. Det er der, og det har sin Interesse for et Øjeblik at se paa dette Samfund, fordi det er en praktisk Illustration til nogle af Tidens vigtigste Spørgsmaal.

Befolkningen er i hele Nedre-Kanada med Hovedstederne Quebec og Montreal aldeles overvejende fransk. De franske Kanadiere ere vel henved en 2 Millioner i Tal, og af dem findes der halvanden Million i Quebec eller Nedre-Kanada og nærmeste Nabolag. Resten er indvandret fra de amerikanske Fabrikbyer eller fra Settlements i Vesten. Det er et rent Mindretal, der findes i Nedre-Kanada af Engelsktalende og af Protestanter. De findes navnlig kun i de større Byer. Og af de Engelsktalende er endda som oftest næsten Halvdelen Irlændere, fuldkommen saa gode Kelter og Katholiker som Franskmændene. Denne Befolkning tager i Modsætning til den i Frankrig stærkt til. Da Englænderne tog Landet, i Midten af forrige Aarhundrede, havde det kun 60,000 Indbyggere. Franskmændene her leve aabenbart paa en Maade, der er aldeles forskellig fra Befolkningens i Frankrig. De er forholdsvis sædelige, gifte sig tidligt, faa mange Børn og ere gode Katholiker. De have altid været dette, lige fra Jacques Cartier først fandt Landet i 1534 og de første Kolonier dannedes i det 17de Aarhundrede. Den store

Opdager Champlain rejste her og andet Steds, 1608 og senere, altid først et Kors og et Kapel. Da Paul Choneday, Sieur de Maissonneuve, i 1642 landede nær den indianske Landsby Hochelaga og grundlagde La ville Marie de Mont Real, det nuværende blomstrende Montreal, den første By i Kanada, saa rejste han atter først et Alter. Adelsmændene, der grundede den franske Magt, var altid ledsagede af Præster og fromme Kvinder. Og endnu findes der alle Vegne Kirker med de stejle, i Almindelighed tintakkede Tage og Taarne. Næsten alle Byer og Landsbyer have Navne efter Helgene. Overalt vrimler det af alle mulige kirkelige Institutioner, af Præster, Munke og Nonner. Kirken ejer den Dag i Dag forholdsvis mere, og mere værdifuld Ejendom i Kanada, end den havde i Frankrig før den store Revolution. Ogsaa dens politiske Magt er stor. Intet Parti kan regere i Nedre-Kanada uden i Overensstemmelse med Kirken. Selv med den nuværende liberale Premier, Monsieur Mercier, er dette Tilfældet. Han har sidste Aar endelig ført igennem, at der er givet, til at blive anvendt efter Pavens nærmere Bestemmelse, en Sum af over 1½ Million Kroner, som Erstatning for Jesuiternes Ejendomme, der blev konfiskerede, efter at Englænderne i forrige Aarhundrede havde erobret Landet.

Kolonien klerikale og royalistiske Karakter gjorde ogsaa, at den under Uafhængighedskampen ikke sluttede sig til de Forenede Stater, men blev i Englands Hænder. Den er under England trivedes, i Modsætning til alle Frankrigs egne Kolonier, og er vel tilfreds, fordi den fik Lov til at regere sig selv. Navnlig nu, da Selvregering i videste Maal er indført, vilde selv ubetydelige Opstandsforsøg, som dem, der før har fundet Sted, være en Umulighed. Kirken selv forstaar meget godt, hvad den engelske Frihed vil sige, og en af Hovedvanskelighederne for den fremtidige Ordning af Forholdet mellem Kanada og de Forenede Stater er netop, at Franskmandene ikke ere fuldt sikre paa, hvorledes det vilde gaa

deres Religion og Sprog under Staterne. De véd, hvad de har, men ere ikke absolut sikre paa, hvad de vilde faa ved en Forandring.

Men hvad er Resultatet af dette velordnede, katolske, franske Samfund? I visse Retninger meget godt. Folket lever, som Franskmændene altid gør, tilfreds. Høflige og venlige Ansigter møder man overalt. Der synges i Husene og ved Arbejdet. Skovhuggerne og Fløderne oppe i de uhyre Skove og paa de store Floder syngende endnu de gamle franske Sange fra forrige Aarhundrede. Man lever vel indrettet og økonomisk, som man f. Ex. ikke har nogen Forestilling om i de amerikanske Stater. Agerdyrkingen staar ikke paa noget lavt Standpunkt; det kan man se paa Markernes Tilstand, saa snart man blot kommer ind i Landet og træffer de kanadiske Kirker og Husene med de høje Tage — høje, fordi det er et Land med megen Sne om Vinteren, og Sneen maa ikke blive liggende paa Taget. De franske Landmænd, »habitants«, ere rigtignok noget gammeldags; de bruge meget faa Maskiner, især i Sammenligning med det amerikanske Vesten; men de have gode Kreaturer og lave godt Smør og god Ost. Gejstligheden er slet ikke daarlige Landmænd. Nogle Trappister og andre Munke have endnu den Dag i Dag den største Fortjeneste af Rydningsarbejdet oppe i de endnu vildsomme Skove. I det mindste i en af Provinserne er en Gejstlig selvskreven Kommissær for Agerbruget. Der er en ikke ringe materiel Udvikling, og den staar i bestemt Forbindelse med den sociale og kirkelige Ordning.

Alligevel er der noget, der mangler. Der er ikke, og der kunde ikke være Tale om det økonomiske Liv, der findes i Staterne og især i Vesten. Der møder man idelig de kanadiske Farmersonner ved Siden af Amerikanerne og i det kanadiske Vesten ved Siden af Skotterne. Den unge franske Kanadier er tilfreds, naar han har sit gode Udkomme; Amerikaneren og Skotten arbejder sig op til de selvstændige og betydelige Stillinger. Selv i de

større Byer i Fransk Kanada ere de største og betydeligste Stillinger, Bankvæsen og Storhandelen i Regelen i Hænderne paa engelsktalende Folk, og ikke mindst paa Skotter. Og hvorledes hænger det sammen med det aandelige Liv? Der findes respektable, vel skrevne Blade, skønt i Retning af Nyheder intet i Sammenligning med de engelsk-kanadiske eller amerikanske. Men Literaturen i sin Helhed er ringe, ja næsten forsvindende, naar man erindrer, at der er Tale om et Folk paa op imod to Millioner Mennesker. Af Bøger fra Frankrig indføres og trykkes forholdsvis kun faa. Jeg har haft Lejlighed til oftere at besøge et Bibliothek paa det herværende Universitet. Det er det eneste franske Universitet, har ikke 200 Studenter, og der studerer dog saa at sige ingen franske Kanadiere i Udlandet, hverken i Staterne eller i Frankrig. Paa Bibliotheket har jeg i Regelen været ganske alene med en Monsignore, som har noget med Bestyrelsen at gøre. Bibliotheket er vel udstyret f. Ex. med ældre Historie, har noget om alle Forhold — Danmark f. Ex. var repræsenteret ved »Professor« Sindings »History of Scandinavia« — men man kendte af nyere franske Forfattere ikke Henri Martin. Et Theater findes ikke i hele fransk Kanada. Dette vilde ikke have saa meget at sige, naar der var Tale om en anden Nationalitet; men det har noget at sige, naar vi har at gøre med Franskmænd. Trods den hele respektable Udvikling, trods Præsteskabets Fortjenester med deres store Midler, deres Missioner og mange velgørende Institutioner, er Resultatet dog, at de franske Kanadiere ved Siden af Amerikanere og Englændere altfor meget blive »hewers of wood and drawers of water«.

Systemet her giver ikke den individuelle Dygtighed og Udvikling, som det engelske og amerikanske Samfund, det viser den daglige Erfaring.

Befolkningen har i sit Ydre et fuldkommen fransk Præg og er afgjort keltisk, ikke opblandet med germanisk, som f. Ex. i Bourgogne. Jeg er noget forbavset, naar jeg

hører, at den oprindelig skal skrive sig fra Normandiet. Der føjes rigtignok til, fra »basse Normandie«, omtrent det samme som Bretagne. Normandiet nær Bretagne skulde ellers være noget af det mest skandinaviske. Sproget er ikke let at forstaa, det er altfor meget en Dialekt bygget paa det Franske 200 Aar tilbage.

N—n.